

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Dandserinden

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Dandserinden", i Paludan-Müller, Fr.: *Dandserinden*, udg. af Berit Ziegler, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 133. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm04-shoot-idm140348531892512/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Dandserinden

sker med rod i det fysiske. Der er altså tale om to grader af nihilisme: a) det transcendent eksisterer, men vi kan ikke nå det, eller det kan ikke realiseres på jorden, og b) det transcendent eksisterer ikke, men vi har stadig et håb, der dog er ren illusion. Fortælleren svinger mellem disse to opfattelser; det hinsidiges eksistens afvises ikke konsekvent, og ingen af hovedpersonerne fornægter Gud.

Fortælleren løsning er at isolere sig fra livet og leve i ophøjet ensomhed: »Den høie Værd af eensom, stille Leven» (227.8), mens han forsøger alle livets tomme glæder og blot venter på døden: »Forsage, det er Læren kun [...] Vel er kun Sorg dens Rod, dens Duft og Lugt/ Kun Kulde, Bitterhed og mørke Dage/ Dog voxer skal den, til den kolde Steen/ Bedækker Hjertet, Jorden vore Been.» (275). Til sidst er der ikke andet tilbage end livslede og døds længsel.

I modsætning til romantikkens optimistiske dualisme opfatter den romantiske fortæller i *Dandserinden* mennesket som delt mellem legeme og sjæl/ånd, der på ingen måde kan være i harmoni, fordi mennesket er syndigt og blindt, og fordi det sande og ideelle oftest modarbejdes af samfundet (340). Fortælleren opfatter ligeledes skellet mellem det dennesidige og det hinsidige som uoverstigeligt, mens man lever (372.2-4). *Dandserinden*'s fortæller kan derfor kaldes pessimistisk dualist.

Paludan-Müller har i *Dandserinden* givet udtryk for sin utilfredshed med samfundet: embedsmandsvældet, fornuftægteskabet, pengemagten og modeafguden; han tør endda sætte spørgsmålstegn ved troen og dermed ved kirken, men han nævner aldrig kongemagten – måske på grund af frygt for censuren. Det var farlige tanker dengang, men Paludan-Müllers antihelte, erotiske oprør, frihedstrang, krav om jordisk lykke og afvisning af gudsprincippet forudgriber på en måde naturalismen. Romantismen kan således siges at danne bro til vort århundrede uden om den, for os, fjerne biedermeier.

VIII. Modtagelsen

Dandserinden »var i Alles Munde, den oplevede i kort Tid flere Oplag, unge Digttere dannede sig efter den. Alle vare enige om, at dette Digt var det Skønneste, som endnu var skrevet paa Dansk, og at Pa-

Paludan-Müller var den største danske Digter, som havde existeret. Således erindrede J.L. Heiberg stemningen i 1833, da værket udkom (*Intelligensblade*, II, 1842; *Prosaiske Skrifter* IV, 1861, s. 364). Men mens de unge jublede, fik de ældre dybe rynker i panden over det nihilistiske værk. I det følgende gennemgås i kronologisk rækkefølge den vigtigste modtagelseskritik af *Dandserinden*.

Den første væsentlige, offentlige reaktion, der kunne læses i *Kjøbenhavnsposten* den 19. feb. 1833 ved forfatteren og redaktøren A.P. Ljunge (1798-1879), gav udtryk for den generelle begejstring: »Dette Digt [...] udmærker sig ved Ernets geniale Behandling, som isærdeleshed er tiltrækkende ved den graticuse Sammensmeltning af sublim Begejstring, Livsphilosophie, spøgende Ironie og Humor [...] Versificationen er overhovedet let og flydende, og Digteren veed, med en Frihed, der sjældent overskrider den tilladelige Licents's [i: digteriske friheds] Grændser, at bevæge sig i den valgte episke Form, saa at denne intetsteds falder trættende. Vi tvivle ikke om, at dette Digt jo vil tildrage sig Publicums almindelige Opmærksomhed, paa hvilken det har et saa fortrinligt Krav; og troe ei at kunne slutte denne korte Notits bedre, end ved at lade den aandsfulde Forf. tale for sig selv, idet vi anføre et Par af de talrige Digressioner, der i Digtet ere saa heldigt anbragte og af saa ægte poetisk Gehalt, at de som oftest forhøje Interessen og intetsteds svække den.» (7. Årg. nr. 36).

Den unge, lidt naive digter bad en af universitetsromantikens fremmeste repræsentanter, H.C. Ørsted, om en kommentar til *Dandserinden*. Ørsted svarede meget negativt i et længere brev, der senere gik tabt. Heldigvis bevarede Ørsted kladden; den er uden dato, men brevet må være afsendt før den 24. feb. 1833, der er datoen for Paludan-Müllers svarbrev:

»[Min Hovedbemærkning] angaaer en Tvivlens og Utilfredsheds Aand, som hyppigt bryder frem og forstyrrer de nylig vakte skønne Indtryk ved en bitter Ironie [...]. Utilfredsheden over Glædernes Forgjængelighed synes mig at berøe paa en Selvmodsigelse. Paa den ene Side fremstilles hvorledes saa mange Glæder ikke ere andet [end] Indbildning, og paa den anden beklages der dog over at de ere andet. Men den der indseer deres Forgjængelighed, maa han ikke nyde dem, saaledes som forgjængelige Glæder bør nydes? Og hvorledes kan han da beklage deres Tab, som om